

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1924 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner dels med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m. dels ock om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvidgning av tillämplighetsområdet för den nuvarande lagstiftningen i ämnet.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft till lagutskott hänvisade motionerna

inom första kammaren

nr 94 av herrar *Lindhagen, Möller, Nilsson* i Kristianstad, *Sandler, Olsson* i Göteborg och *Wigforss*, och

nr 132 av herrar *Carl Gustaf Ekman, Kvarnzelius, Ingeström, Andersson* i Fältenborg, *Rosén* och *Ingebrikt Bergman*, samt

inom andra kammaren

nr 175 av herrar *Johansson* i Uppmälby, *Branting, Larsson* i Västerås, *Hansson* i Stockholm, *Thorsson, Eriksson* i Grängesberg, *Anderson* i Råstock, *Engberg, Sävström* och *Johanson* i Stockholm, och

nr 282 av herrar *Hamilton, Bäckström, Olofsson* i Digernäs, *Karlsson* i Gasabäck, *Jansson* i Edsbäcken, *Bengtsson* i Norup, *Hamrin* och *Lundström*.

I motionerna I:94 och II:175, vilka äro likalydande, har yrkats, att riksdagen ville för sin del antaga följande vid motionerna fogade förslag till

- 1) **Lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den som med nyttjanderätt innehar annan tillhörig mark samt därå äger boningshus, som lämnar nöjaktig bostad åt honom och hans familj, vare berättigad att i den ordning denna lag stadgar tillösa sig marken under förutsättning, dels att sådant boningshus, tillhörigt nyttjanderättshavare, fanns å marken uppfört den 1 januari 1919 och dels att minst en fjärdedel av det värde, den mark, som skall lösas, med därå befintliga byggnader äger, belöper på nyttjanderättshavarens byggnader. Ändå att avtal om

nyttjanderätt icke visas föreligga, skall vad i föregående punkt stadgas äga motsvarande tillämpning, därest marken, då lösningsanspråket framställes, sedan mer än fem år innehafts av annan än jordägaren; och skall å innehavare av sådan mark tillämpas vad i denna lag sägs om nyttjanderättshavare.

Vid uppskattning av värde, som i föregående stycke sägs, skall ej medräknas värdet av förbättring, vilken marken vunnit genom arbete eller kostnad, som nyttjanderättshavaren eller föregående nyttjanderättshavare, vars rätt övergått å denne, nedlagt å marken utöver vad honom ålegat enligt vad vid upplåtelsen avtalats eller uppenbarligen varit förutsatt.

Avlider nyttjanderättshavare utan att hava utövat honom enligt första stycket tillkommande lösningsrätt och skall enligt nyttjanderättsavtalet nyttjanderätten upphöra till följd av dödsfallet, vare dock nyttjanderättshavarens make, bröstarvinge eller adoptivbarn berättigad utöva lösningsrätten.

2 §.

Ingår mark, varom i 1 § förmäles, i tomtindelning, skall utöver vad sagda paragraf stadgar följande gälla.

Lösningsrätt till tomt må utövas endast i det fall, att nyttjanderättshavarens boningshus helt eller till större delen är beläget å tomten samt boningshuset med hänsyn till läget och beskaffenheten av tomten kan anses utgöra ett nöjaktigt bebyggande av tomten, och skall i ty fall, även om nyttjanderätten omfattar mera än nämnda tomt, lösningsrätt äga rum endast till tomten.

Utgör den av nyttjanderättshavaren innehavda marken blott del av tomt, äger lösningsrätt rum endast för det fall, att tomtdelen utgör mer än hälften av vad jordägaren äger i tomten samt dennes återstående andel i tomten är obebyggd; och skall i ty fall jämväl sistnämnda del lösas.

Är nyttjanderättshavarens boningshus uppfört utöver tomtgräns, skall lösningsrätten, såframt parterna ej om annat åsämjas, avse den tomt, varå största delen av boningshuset är beläget; och vare nyttjanderättshavaren, därest det för honom skulle medföra oskäligen kostnad eller avsevärd olägenhet att flytta boningshuset helt in på den tomt, som skall lösas, berättigad att hava huset kvar å den del av den andra tomten, varå detsamma uppförts, intill dess byggnaden nedrives eller avbrinner. För det intrång, jordägaren lider av byggnaden, njute han ersättning, såvida han icke hellre vill avstå tomtdelen mot lösen. Sådan ersättning och lösen bestämmes vid förrättning, varom i 6 § sägs.

Är beslut fattat om ändring i gällande tomtindelning beträffande det område, där den tomt, vartill lösningsrätt göres gällande, är belägen, skall förrättning, som i 6 § sägs, vila, intill dess sig visat, huruvida beslutet bliver fastställt.

3 §.

Lösningsrätt äger ej rum, därest nyttjanderätten, då ansökan om utövande av lösningsrätt göres, är förverkad.

Ej heller må lösningsrätt äga rum, därest avståendet av den till lösning ifrågasatta marken skulle medföra synnerligen olägenhet för huvudfastighet eller därmed sambrukad, jordägaren tillhörig fastighet. Kan sådan olägenhet undvikas därigenom, att från lösning undantages viss del av marken, annan än den, varå nyttjanderättshavarens boningshus är beläget, äge lös-

ningsrätt rum till marken i övrigt. Vid bedömande, huruvida utövande av lösningsrätt skulle medföra olägenhet, som ovan sägs, må hänsyn icke tagas till anordning, som vidtagits i syfte att förhindra utövande av lösningsrätt.

4 §.

Har i nyttjanderättsavtal stadgats, att nyttjanderättshavarens byggnader skola mot lösen tillfalla jordägaren, och framgår icke av avtalet, att lösenbeloppet skall understiga byggnadernas fulla värde, vare dylikt stadgande utan verkan, därest nyttjanderättshavaren vill utöva rätt att lösa marken.

Innefattar avtalet, att nyttjanderättshavarens byggnader skola tillfalla jordägaren antingen utan lösen eller ock mot lösen, som understiger byggnadernas fulla värde, vare det, därest nyttjanderättshavaren vill utöva lösningsrätt, utan annan verkan än att han är pliktig att till jordägaren utgiva, förutom lösen för marken, skäligen gottgörelse för avståendet av den förmån, som enligt avtalet sålunda tillkommer jordägaren.

5 §.

Finnes å mark, som skall lösas, jordägaren tillhörig byggnad, vare nyttjanderättshavaren pliktig lösa jämväl sådan byggnad.

6 §.

Frågan om nyttjanderättshavarens lösningsrätt samt om den för marken med vad därtill hör utgående löseskilling, däri jämväl inbegripen den jordägaren enligt 4 § andra stycket och 5 § tillkommande ersättning, skall på ansökan av nyttjanderättshavaren avgöras vid lantmåteriförrättning i den ordning nedan stadgas; dock skall fråga, huruvida förhållande, som i 3 § första stycket sägs, föreligger, prövas i den ordning i 9 § första stycket omförmåles.

Ansökan om lantmåteriförrättning skall ingivas till Konungens befallningshavande senast den dag, då, fränsett vad nedan i denna paragraf stadgas, nyttjanderättshavaren är skyldig avträda marken. Varder nyttjanderättshavaren inom sex månader före sagda dag av jordägaren tillspord, huruvida han vill utöva lösningsrätt, vare dock, vid äventyr av lösningsrättens förlust, skyldig att inom nittio dagar efter det han tillspordes söka förrättning. Vill någon på grund av stadgandet i 1 § tredje stycket utöva lösningsrätt, göre ansökan om förrättning inom nittio dagar från den dag, nyttjanderätten upphörde.

Ansökan om förrättning skall vara åtföljd av gravationsbevis rörande fastigheten.

Har nyttjanderättshavare sökt förrättning, må han icke mot sitt bestående förpliktas att från den mark, lösningsanspråket avser, avflytta tidigare än å den fardag, som infaller näst efter det lösningsfrågan blivit slutligen avgjord. Ej heller må förpliktande att avflytta meddelas, i fall, som avses i 1 § tredje stycket, för nyttjanderättshavarens där omförmälda stärbhusdelägare under den i andra stycket av förevarande paragraf angivna tid av nittio dagar och i fall, som omförmåles i 17 § sista stycket, för nyttjanderättshavare under den i sista punkten av samma stycke angivna tid av trettio dagar. Därest på grund av vad sålunda stadgats nyttjanderättshavaren sitter kvar utöver den dag, då nyttjanderätten upphör,

njute jordägaren ersättning med belopp, som, i fall överenskommelse ej träffas, bestämmes vid förrättningen eller, därest så ej kan ske, av skiljemän på sätt i 17 § stadgas.

7 §.

I fråga om förrättning, varom i 6 § sägs, skola bestämmelserna i 2 och 3 kap. skiftesstadgan, i vad de avse annan lantmåteriförrättning än laga skifte, i tillämpliga delar lända till efter rättelse. Hör mark, om vars inlösen är fråga, till stad eller eljest till samhälle, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser, skall vad denna lag innehåller i avseende å lantmätare och förordnande för sådan gälla om mättningsman, som må vara anställd i stadens eller samhällets tjänst, eller ock, där sådan ej finnes, om person, som jämlikt 5 kap. 2 § första stycket i lagen om fastighetsbildning i stad förordnats att tills vidare förrätta avstyckningar i staden eller samhället.

Det åligger lantmätaren att till förrättningen kalla jordägaren och nyttjanderättshavaren genom särskilda kallelsebrev, som skola till dem med posten avsändas så tidigt, att kallelserna kunna komma dem till handa minst fjorton dagar före förrättningen, så ock att föranstalta därom, att kungörelse angående dag och ställe för förrättningen minst fjorton dagar förut uppläses i kyrkan för den församling, där fastigheten är belägen, och införes i tidning inom orten; skolande kungörelsen tillika innehålla, att de, vilkas rätt är beroende av förrättningen, äga att därvid tillstädeskomma och bevaka sin rätt.

Besväras fastigheten av sökt eller beviljad in-teckning för fordran eller för rätt till avkomst eller annan förmån eller kan fastigheten enligt 11 kap. 2 § jordabalken i ägarens hand häfta för fordran eller annan rätt, som nyss är sagd, skola innehavare av sådan fordran eller rätt, om de äro kända och inom riket boende, underrättas om förrättningen genom särskilda kallelsebrev enligt vad om kallelsebrevs avsändande till jordägaren och nyttjanderättshavaren är stadgat.

8 §.

Konungens befallningshavande göre hos domaren i orten eller, då fråga är om område i stad med magistrat, hos rådhusrätten anmälan om förordnande av lantmätare. Förordnandet skall antecknas i in-teckningsprotokollet å nästa rättegångsdag under lagtima ting eller, då fråga är om område i stad, som nyss sagts, å nästa rättegångsdag för in-teckningsärenden samt anmärkas i in-tecknings- eller fastighetsboken.

9 §.

Vill jordägaren under åberopande av förhållande, som i 3 § första stycket sägs, bestrida nyttjanderättshavarens lösningsanspråk, åligger det honom att vid första sammanträde under förrättningen antingen visa lagakraftgående utslag, att nyttjanderätten förverkats, eller ock styrka, att talan därom är anhängig; och skall i sistnämnda fall förrättningen vila i avbidan på lagakraftgående utslag.

Rättsägarna äga överenskomma om jämkning av gränserna för det område, som skall lösas.

Förrättningsmännen skola tillse, att området, så vitt möjligt, varder sålunda bestämt, att hinder för meddelande av fastställelse å förrättningen

ej möter; och äga förrättningsmännen förordna en sådan jämkning av områdets gränser, som härav kan föränledas.

Vid bestämmandet av löseskillingen skall avdrag göras för värdet av förbättring, som i 1 § andra stycket sägs. Nyttjanderättshavaren skall tillgodoräknas värdet av dylik förbättring å sådan del av det innehavda området, som icke löses, i den mån förbättringen ej uppenbarligen är främmande för det med upplåtelsen avsedda ändamålet.

Det åligger lantmätaren att avfatta det område, som skall lösas, å karta, upptagande jämte sagda område sådana fasta punkter och mätningssuppgifter, att områdets läge är fullt bestämt, ävensom att upprätta noggrann beskrivning över områdets storlek, läge och gränser; skolande berörda beskrivning intagas i förrättningsprotokollet. Därest karta, som nu sagts, finnes tillgänglig, vare upprättande av särskild karta vid förrättningen ej erforderligt.

10 §.

Stanna lantmätaren och gode männen i olika meningar, gälle vad de flesta säga.

Har var sin mening, gälle, om de kunna jämkas till varandra, den mening, som efter jämkning finnes hava erhållit de flesta rösterna, men i annat fall vad lantmätaren säger.

11 §.

Förrättningen skall avslutas med tillkännagivande, vad rättsägare, som är missnöjd med förrättningen, har att enligt 12 § fullgöra för att fullfölja talan mot förrättningen ävensom vad enligt 13 § åligger nyttjanderättshavaren. Avskrift av det vid förrättningen förda protokollet skall vid förrättningens avslutande eller ock å därvid bestämd dag inom trettio dagar efter förrättningen överlämnas till någon i orten boende person, som av rättsägarna utses att den mottaga; skolande avskriften vara hos honom tillgänglig för envar, som åstundar att den granska eller avskrika.

12 §.

Är rättsägare missnöjd med förrättningen, äge däremot fullfölja talan hos ägodelningsrätten genom besvär, som skola till ägodelningsrätten eller dess ordförande ingivas inom sextio dagar från det förrättningen förklarats avslutad enligt vad i 11 § sägs; och skall i fråga om rättegången vid ägodelningsrätten samt besvär över ägodelningsrättens beslut gälla vad angående klagan över avslutat laga skifte är stadgat.

Har jordägaren icke vid förrättningen påkallat prövning av förhållande, som i 3 § andra stycket sägs, må detsamma ej vidare åberopas till bestridande av nyttjanderättshavarens anspråk.

13 §.

Har nyttjanderättshavaren förklarats berättigad till inlösen, åligger honom vid lösningsrättens förlust att inom nittio dagar efter det beslutet vunnit laga kraft hos överexekutor nedsätta den bestämda löseskillingen. Överexekutor äge dock, när skäl därtill äro, medgiva anstånd av högst nittio dagar med nedsättningen.

Vid nedsättningen ingive nyttjanderättshavaren gravationsbevis rörande fastigheten, beslutet i ärendet samt bevis, att och när det vunnit laga

kraft, ävensom karta över området, vid äventyr att det felande varder på nyttjanderättshavarens bekostnad anskaffa av myndighet, som enligt 14 § har att pröva förrättningen.

Är i stad med magistrat Konungens befallningshavande eller viss ledamot av magistraten överexekutor, skola de ingivna handlingarna med underrättelse om nedsättningen överlämnas till magistraten för åtgärd, som i 14 § sägs.

Löseskillingen skall av överexekutor ofördröjligen insättas i bankinrättning för att där innestå mot ränta.

14 §.

Finnes område, som skall lösas, ej utgöra tomt eller del av tomt eller eljest särskilt avskild fastighet, skall i den ordning nedan sägs prövning äga rum, huruvida fastställelse å områdets avskiljande må meddelas.

Är fråga om område i stad eller annat samhälle, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser, skall fastställelse meddelas, därest områdets avskiljande överensstämmer med vad i 5 kap. 6 och 8 §§ i lagen om fastighetsbildning i stad är stadgat. Meddelas fastställelse, skall, såvitt framställning därom gjorts, det avstyckade området åsättas särskilt namn.

Är fråga om annat område än i andra stycket sägs, skall, utan hinder därav att avhandling rörande områdets överlåtande icke upprättats eller ingivits, fastställelse meddelas, därest områdets avskiljande överensstämmer med vad om jordavsöndring är stadgat. Vid ärendets prövning skall så förfaras, som vore området av jordägaren avsöndrat och, därest till områdets avsöndrande särskilt tillstånd erfordras, sådant vore söka.

Ej vare den omständigheten hinder för fastställelse, att fastighet, vari område, som skall lösas, ingår, innehaves såsom fideikommiss.

I denna paragraf omfördörd prövning ankommer å landet samt i städer, som lyda under landsrätt, på Konungens befallningshavande, i Stockholm på överståthållarämbetet och i övriga städer på magistraten.

Då beslut, varigenom fastställelse meddelats eller funnits ej erforderlig, vunnit laga kraft, vare områdets inlösen fullbordad och upphöve det nyttjanderättsavtal, som legat till grund för lösningsrätten. Den myndighet, som meddelat beslutet, göre om detsamma ofördröjligen anmälan till domaren eller i fråga om stad med magistrat till rådhusrätten ävensom, därest myndigheten ej själv är överexekutor, till denne.

Inlöst område skall övergå till nye ägaren fritt från rätt till avkomst eller annan förmån, varom i 7 § sista stycket sägs. Angående inlöst områdes befriande från ansvar för in-tecknad gäld är särskilt stadgat.

15 §.

Sedan beslut, som i 14 § avses, vunnit laga kraft, utbetale överexekutor löseskillingen jämte därå upplupen ränta till den, som därtill är berättigad.

Häftar fastigheten för fordran eller annan rätt enligt vad i 7 § sista stycket sägs, äge stadgandena om fördelning hos överexekutor av köpeskillning för utmätningsvis såld fast egendom motsvarande tillämpning. Sammanträde för fördelningen varde hållet så snart ske kan; skolande kallelse till sammanträdet genom överexekutors försorg minst fjorton dagar förut med posten sändas till jordägaren och kända innehavare av fordran eller annan rätt, som nu är sagd, samt, om innehavare är okänd, införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten.

Innehaves fastigheten såsom fideikommiss, hälle överexekutor den innehavaren tillkommande ersättning inne, till dess Konungen förordnat, huru därmed skall förfaras.

Utfaller vid fördelning, som nyss är sagd, likvid å intecknings huvudstol, åligger överexekutor att därom, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan hos domaren i orten eller i fråga om område i stad med magistrat hos rådhusrätten samt tillika insända fördelningslängden.

16 §.

Kostnad för förrättning, som i 6 § avses, för fastställandet av inlöst områdes avskiljande och för löseskillingens fördelning skall gäldas av nyttjanderättshavaren.

17 §.

Har jordägaren, under åberopande av förhållande, som i 3 § andra stycket sägs, bestritt nyttjanderättshavarens anspråk att lösa marken, och kommer på grund därav lösningsrätt ej att äga rum, vare jordägaren pliktig att vid nyttjanderättens upphörande övertaga nyttjanderättshavarens byggnader och för dem, därest av nyttjanderättsavtalet annat icke framgår, utgiva full lösen, ävensom ersätta honom värdet av förbättring, som i 1 § andra stycket sägs, i den mån denna ej uppenbarligen är främmande för det med upplåtelsen avsedda ändamålet.

Vill nyttjanderättshavare påkalla tillämpning av vad sålunda stadgats, tillställe jordägaren bevisligen underrättelse därom inom trettio dagar från den dag, då skyldighet att avträda området för honom inträtt. Kan överenskommelse ej träffas om vad i löseskillning eller såsom ersättning för markförbättring skall utgå, skall frågan därom avgöras av tre ojäviga skiljemän, bland vilka en utses av vardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje. Tredskas någondera parten att utse skiljeman, eller kunna de utsedde ej förena sig om valet av den tredje, äger domaren i orten eller, där fastigheten är belägen i stad med magistrat, rådhusrättens ordförande förordna om valet. Den som ej nöjes med vad de flesta skiljemännen säga, äger draga tvisten under rättens prövning, såframt han instämmer sin talan inom nittio dagar från det skiljemännens beslut tillställdes honom; och skall i beslutet lämnas tydlig hänvisning om vad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under rättens prövning.

Har nyttjanderättshavarens lösningsanspråk blivit i följd av jordägarens på ovan angivna grund gjorda bestridande slutligen ogillat före nyttjanderättens upphörande, och har nyttjanderättshavaren under återstående nyttjanderättstiden vidtagit sådana åtgärder med avseende å det upplåtna området eller byggnaderna därå att lösningsplikens fullgörande skulle för jordägaren bliva avsevärt mera betungande, vare jordägaren, där han hellre än att fullgöra lösningsplikten vill låta nyttjanderättshavaren tilllösa sig marken, berättigad att påfordra markens inlösande och give det i ty fall nyttjanderättshavaren tillkänna inom trettio dagar från det underrättelse, som i andra stycket sägs, blivit meddelad. Vill nyttjanderättshavaren begagna den honom sålunda erbjudna lösningsrätten, åligger det honom att inom trettio dagar från erbjudandet göra ansökan om sådan förrättning, som i 6 § omförmäles.

18 §.

Är nyttjanderättshavares rätt att bortföra honom tillhöriga byggnader och annat, som han påkostat, enligt avtal eller bestämmelse i lag begränsad till viss tid efter nyttjanderättens upphörande, och har, då nyttjanderätten upphör, skyldighet att avträda området i följd av stadgandet i 6 § sista stycket ännu ej inträtt, skall, där inlösen ej kommer till stånd, tiden för bortförandet räknas från den dag, då området skall avträdas.

19 §.

Avtal om inskränkning i den nyttjanderättshavare enligt denna lag tillkommande lösningsrätt vare utan verkan.

20 §.

Vad i denna lag stadgas, äge ej tillämpning beträffande mark, som tillhör kronan, stad, köping eller municipalsamhälle eller som innehaves med tomträtt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 september 1924, vilken dag lagen den 26 mars 1920 (nr 132) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område skall upphöra att gälla; dock skall ärende angående lösningsrätt, i vilket sådant tillkännagivande, varom i 6 § sistnämnda lag sägs, ägt rum före den 1 september 1924, handläggas och prövas enligt äldre lag.

Vad i 2 kap. 2 § andra stycket i lagen den 14 juni 1907 (nr 36) om nyttjanderätt till fast egendom och 4 § i lagen den 25 juni 1909 (nr 57 s. 2) om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarne stadgas angående förlängning av arrendeavtal skall ej tillämpas, då på grund av stadgandet i 6 § sista stycket denna lag nyttjanderättshavare efter upplåtelseidens utgång kvarsuttit å område, varom i denna lag förmäles.

2) Lag om ändrad lydelse av 36 § 2 mom. i förordningen den 16 juni 1875 (nr 42 s. 12) angående inteckning i fast egendom.

Härigenom förordnas, att 36 § 2 mom. i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom skall i nedan intagen del erhålla följande ändrade lydelse:

Ej heller skola — — — eller att egendom, som gemensamt med annan häftar för inteckning, helt eller delvis avträdes enligt lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, eller att frälseränta — — — andra stycket sägs.

Denna lag skall träda i kraft den 1 september 1924.

I motionerna nr I: 132 och II: 282 har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag skyndsammast måtte framläggas för riksdagen i fråga om utvidgning av tillämplighetsområdet för den nuvarande lagen i förevarande ämne.

Rätt för lägenhetsinnehavare med egna hus å annans mark att friköpa den av honom innehavda marken infördes genom lagen den 28 juni 1918 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område (den s. k. ensittarlagen). *Lag den 28 juni 1918.*

I anledning av ett utav jordkommissionen på grund av lagens bristande effektivitet den 7 mars 1919 avgivet förslag till revision av densamma framlade Kungl. Maj:t i proposition till 1919 års riksdag förslag till ny lag i ämnet, i vilket förslag upptagits de av jordkommissionen föreslagna ändringarna med visst undantag. Propositionen vann emellertid icke riksdagens gillande. *Riksdagen 1919.*

Vid påföljande eller 1920 års riksdag framlades emellertid förslaget ånyo och vann då riksdagens bifall, varefter den 26 mars 1920 utfärdades nu gällande lag i ämnet att träda i kraft den 1 september samma år. *Nu gällande lag den 26 mars 1920.*

I ett flertal vid riksdagen 1921 väckta motioner hemställdes om vissa ändringar i den sålunda tillkomna lagen. Efter framställning av utskottet, till vars behandling motionerna överlämnats, anbefalldes jordkommissionen att avgiva yttrande över desamma. I anledning härav och till besvarande tillika av tidigare erhållen remiss med anbefallning att yttra sig över en av herr Lindhagen den 4 september 1920 i skrivelse till Kungl. Maj:t gjord framställning om bl. a. revision av 1920 års lag utarbetade och överlämnade jordkommissionen med skrivelse den 28 april 1921 förslag till ny lag i ämnet. En av kommissionens ledamöter herr O. Olsson avstyrkte i avgiven reservation förslaget under anförande bl. a., att med de ändringar i 1920 års lag, som kunde visa sig vara av verkligt behov påkallade, borde anstå, till dess kommissionen hunnit slutligen utforma sin ståndpunkt beträffande friköpningsfrågan i dess helhet och framlägga definitivt förslag därutinnan. Efter hemställan av utskottet föranledde förenämnda motioner icke till någon riksdagens åtgärd. *Riksdagen 1921.*

Vid följande eller 1922 års riksdag framlade Kungl. Maj:t i en den 28 april dagtecknad proposition jordkommissionens förslag till lag i ämnet, över vilket utlåtanden avgivits av bl. a. samtliga länsstyrelser. Samtidigt väcktes även åtskilliga motioner i ämnet. *Riksdagen 1922.*

Uti utlåtande nr 22 framhöll utskottet, att det med hänsyn till de brister, varmed lagen vore behäftad, varit önskvärt, att frågan om en allmän revision av densamma redan vid 1922 års riksdag kunnat upptagas till behandling. På grund av att propositionen i ämnet så sent inkommit till riksdagen, hade utskottet emellertid funnit det icke vara möjligt medhinnna att ägna frågan den ingående granskning, som ämnets vikt krävde. Om ock utskottet sålunda kommit till den uppfattningen, att med upptagande till behandling av frågan om en allmän revision av 1920 års lag borde an-

stå till nästkommande riksdag, hade utskottet dock ansett sig böra med anledning av propositionen till prövning upptaga frågan om lagens reviderande å en särskild punkt, där bristfälligheterna enligt utskottets åsikt vore synnerligen framträdande samt ett uppskov med avhjälpande av samma bristfälligheter, till dess lagstiftningen i sin helhet kunde komma att bliva reviderad, skulle kunna leda till att ett ej ringa antal nyttjanderättshavare bleve berövade de sedan lång tid bestående hem, som de förskaffat sig å annans mark. Utskottet föreslog sålunda den ändring av lagen, att vid upplåtelse på viss tid lösningsrätt skulle inträda oberoende av den sista upplåtelse tidens längd. Övriga i propositionen innefattade ändringsförslag, syftande till utvidgning av gällande lösningsrätt, syntes utskottet böra upptagas till prövning först i samband med frågan om en allmän revision av 1920 års lag.

Vad utskottet sålunda hemställt bifölls av riksdagen.

Motiveringen till motionerna I: 94 och II: 175.

Det lagförslag, som innehålles i motionerna I: 94 och II: 175, överensstämmer med det av Kungl. Maj:t vid riksdagen 1922 framlagda förslaget. Såsom motiv till dess framläggande anföra motionärerna följande:

Med hänsyn till de avsevärda förbättringar, som ett antagande av 1922 års proposition skulle medföra, synes lämpligt, att detta förslag redan nu göres till lag. De viktigaste och av allmänheten mest påkallade förbättringarna är rätt till avlösning av tomten redan under löpande arrendetid och ej först vid dess utgång samt mildrandet av en del olägliga och opåkallade undantagsbestämmelser i lagen. Den omständighet, att i samband med en social friköpningslag, när förslag därtill äntligen föreligger på riksdagens bord, ensittarlagen kan behöva att ånyo överses, bör ej få utgöra hinder för att bringa hjälp i rätten tid till sådan husägare på annans grund, vilken ensittarlagen avser att skydda.

De i motionerna I: 94 och II: 175 föreslagna huvudsakliga avvikelserna från gällande lagen.

Det i nu förevarande motioner innefattade förslaget utgör en omfattande och i flera punkter genomgripande omarbetning av nu gällande lagstiftning i ämnet. Det innebär först och främst en avsevärd *utvidning av lösningsrätten*. I den hemställan av jordkommissionen, som ligger till grund för förevarande lagförslag, har sålunda framhållits, att syftemålet med lagstiftningen vore att bereda skydd och trygghet åt de egna hem, som inretts på annans mark. Med detta syftemål torde icke stämma överens att, såsom i 1920 års lag skett, göra lösningsrätten beroende av att lägenheten under viss tid varit ur jordägarnas besittning. Det som konstituerade lösningsrätt vore själva förefintligheten av eget hem på annans mark. Att därutöver kräva, att marken under viss sammanlagd tidslängd varit till annan upplåten, ledde till godtycklighet. Uppställandet av en dylik tidsgräns kunde ej heller antagas innebära någon duglig garanti mot missbruk av friköpningsrätten. Den huvudsakliga garantin härutinnan låge däri, att lagen hade tillämpning endast på lägenheter, som vid en viss tidpunkt före dess ikraftträdande vore bebyggda med nöjaktigt boningshus. Stadgande härutinnan hade förslaget bibehållit. I det fall att upplåtelseavtal icke visats föreligga, måste därjämte

sasom ytterligare säkerhet krävas, att lägenheten varit ur jordägarens besittning så lång tid, att det kunde antagas, att jordägaren åtminstone givit sitt tysta samtycke till brukarens innehav av lägenheten. Härutinnan hade föreslagits ett tidsmätt av fem år.

Även i ett annat hänseende innebär nu ifrågavarande lagförslag en betydelsefull utvidgning av den friköpningsrätt, som 1920 års lag medgiver. Denna lag äger ej tillämpning beträffande *område, som ingår i tomtindelning*, eller ifråga om mark i samhälle, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser. Jordkommissionen har framhållit, att inom stationsområden marken ofta nog vore tomtindeldad och att i anledning därav lägenhetsinnehavarna med egna hus saknade möjlighet att få friköpa sina innehavda jordområden. Med lagens syfte kunde icke anses överensstämmande, att en redan i utsikt ställd rätt till friköpning skulle gå om intet till följd av sådana administrativa åtgöranden som tomtindelnings genomförande eller ett områdes inkorporering med stad. I förslaget har av dessa skäl förordats, att lösningsrätt under vissa betingelser, vilka närmare framgå av 2 § av lagförslaget, även finge äga rum beträffande mark, som ingår i tomtindelning.

Då härmed det i gällande lag uppställda kravet, att den mark, som kan vara föremål för lösningsrätt, skall utgöra del av fastighet, måst uppgivas, har i förslaget vidare upptagits bestämmelse om, att *även hel fastighet skulle kunna lösas*, därest betingelser för lösningsrätt i övrigt föreligga.

Även gällande lags *bestämmelser om inskränkning i lösningsrätten*, då sådan påkallas av hänsyn till huvudfastighetens intresse, hava i förslaget i så måtto modifierats, att lösningsrättens realiserande ej gjorts beroende av visst avstånd mellan lägenheten och huvudfastighetens boningshus m. m.

I motiven till förevarande lagförslag har vidare framhållits, att en av anledningarna till att ensittarlagen framkallat besvikelse hos den del av befolkningen, till vars fromma den tillkommit, vore, att lösningsrätten icke finge utövas förrän vid den tidpunkt, då gällande nyttjanderättsavtal upphörde. För ett mycket stort antal lägenhetsinnehavare, nämligen dem, som hade livstidskontrakt, och dem, vilkas avtal utlöpte först efter en avsevärd tidrymd, betydde detta uppskov med lösningsrättens inträde ett faktiskt negerande av sådan rätt. För övrigt borde det även ligga i jordägarnas intresse, att lösningsrätten realiserades ju förr dess hellre. Med hänsyn härtill hava förevarande förslag så utformats, att *lägenhetsinnehavaren äger göra sitt lösningsanspråk gällande även under löpande kontraktstid*.

Enligt 1920 års lag åligger det nyttjanderättshavare, som vill utöva honom tillkommande lösningsrätt, vid äventyr av lösningsrättens förlust, att dels inom viss längre tid före nyttjanderättsavtalets upphörande, på sätt som om uppsägning av arrendeavtal är stadgat, giva jordägaren tillkänna sin avsikt att lösa det upplåtna området, dels ock sist å dagen för områdets avträädande påkalla förrättning för lösningsanspråkets realiserande. I motiven till förevarande lagförslag har framhållits, att i ett flertal fall nyttjanderättshavare på grund av försummelse att iakttaga dessa fatalietider gått förlustiga sin

lösningsrätt. Det har därför ansetts önskvärt, att lagen i detta avseende så mycket som möjligt *förenklades* och dess *bestämmelser om fatalitetid* så anordnades, att iakttagandet därav icke komme att vålla nyttjanderätts-havarna några större svårigheter. Bestämmelsen om skyldighet för nyttjanderättshavaren att inom viss tid och på visst sätt giva jordägaren tillkänna sin avsikt att lösa kunde utan större olägenhet utgå ur lagen. Jordägarens befogade anspråk att inom viss tid före nyttjanderättsavtalets upphörande få avgjort, huruvida nyttjanderättshavaren komme att begagna sig av sin lösningsrätt, bleve tillräckligt tillgodosett, därest i lagen stadgades plikt för nyttjanderättshavaren att inom viss tid, efter det han blivit av jordägaren därom tillspord, vid äventyr av lösningsrättens förlust söka för-rättning. I överensstämmelse härmed hava förslagets bestämmelser utformats.

Motiveringen till motionerna I: 132 och II: 282.

I motiveringen till motionerna nr:ris I:132 och II:282 har frambållits, att, ehuru den revision ensittarlagen vid två tillfällen undergått i hög grad ökat dess giltighetsområde, ett stort antal lägenhetsinnehavare fortfarande vore utestängda, beträffande vilka det syntes motiverat, att även de finge åtnjuta lagens tillämpning. Bland dessa vore de, som hade livstidsupplåtelse. För ett mycket stort antal lägenhetsinnehavare med sådan upplåtelse och även för dem, vilkas avtal utlöpte först om ett avsevärt antal år, hade bestämmelsen, att friköpning icke finge ske förrän vid upplåtelsetidens slut, inneburit en djup missräkning. Mot den nuvarande lagen vore vidare att anmärka, att den tidrymd av över 20 år, som lägenheten skulle hava innehafts av annan än ägaren, vore onödigt lång. En tidrymd av 10 år syntes fullt tillräcklig. Det syntes motionärerna vara en viktig angelägenhet, att förslag, innebärande en revision i nu angivna hänseenden, skyndsammast förelades riksdagen.

Utskottets yttrande.

I likhet med vad utskottet anfört i sina utlåtanden till riksdagen såväl 1921 som 1922, håller utskottet före, att gällande lagstiftning om rätt för lägenhetsinnehavare med egna hus å annans grund att friköpa den av honom innehavda marken i åtskilliga hänseenden tarvar revision.

Av den föregående redogörelsen framgår, att, medan i motionerna I: 94 och II:175 yrkats antagande av en ny lag i ämnet, hemställes åter i de båda andra motionerna om avlåtande av en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om framläggande för riksdagen av förslag till ändringar i gällande lag, innefattande dels rätt till lösningsanspråks utövande även under löpande avtalstid och dels utvidgning av lösningsrätten genom förkortning av den tid, lägenheten innehafts av annan än ägaren, från 20 till 10 år.

I samband med det förslag till lag om delning av jord å landet, som den 16 oktober 1920 avgivits till chefen för justitiedepartementet, har den s. k. jordstyckningskommissionen föreslagit ändringar i ett flertal paragrafer i 1920 års lag. Efter att hava granskats av lagrådet och undergått

överbearbetning inom justitiedepartementet hava dessa lagförslag nyligen i sitt sålunda omarbetade skick varit föremål för granskning av lantmäteristyrelsen. I de till lantmäteristyrelsen remitterade förslagen har beträffande 1920 års lag föreslagits en genomgripande omläggning av det lantmäteritekniska förfarandet vid lösen av i lagen avsedda lägenheter med därav föranledd omformulering av ett stort antal paragrafer i lagen. Vidare är däri föreslaget en utsträckning av lagen till att gälla även mark inom städer och andra samhällen, för vilka skola föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser, medan däremot i motsats till vad i 1922 års proposition och motionerna I: 94 och II: 175 föreslagits, lagen fortfarande ej skulle avse område, som ingår i tomtindelning. Vid besvarandet av herr Reuterskiölds interpellation i jordfrågan vid innevarande års riksdag i första kammaren har chefen för justitiedepartementet uttalat den förhoppningen, att förslag om ny jorddelningslagstiftning skulle kunna av regeringen föreläggas nästa riksdag samt i samband därmed åtskilliga viktiga spörsmål, däribland även ensittarlagen, vinna sin lösning. Vid nu angivna förhållanden synes utskottet den revision av ifrågavarande lagstiftning, som i motionerna I: 94 och II: 175 äskats, lämpligen böra anstå, till dess förevarande lagstiftnings-spörsmål genom sålunda i utsikt ställd proposition från Kungl. Maj:ts sida bringas under riksdagens prövning. Då det emellertid synes utskottet synnerligen önskvärt, att detta måtte kunna ske redan nästkommande år, har utskottet ansett sig böra föreslå, att riksdagen härom hos Kungl. Maj:t gör en formlig framställning.

Såsom utskottet i sitt utlåtande till 1922 års riksdag framhållit, har lagstiftarens syfte att för ägare till boningshus å annans mark möjliggöra att ernå trygghet i besittningen av deras hem kommit till uttryck ej blott i 1920 års nu förevarande lag utan ock i lagen den 12 maj 1917 om expropriation (1 § 7, samt 99—101 §§). Medan enligt den förra lagen initiativet till lösningsförfarandet lagts helt i nyttjanderättshavarens egen hand, förutsätter åter expropriationslagen, att samma förfarande igångsättes enbart av kronan eller vederbörande kommun eller municipalsamhälle. Förutsättningarna för att ett lösningsförfarande skall få äga rum äro i båda lagstiftningarna väsentligen olika. Då det emellertid med hänsyn till gemensamheten i syftemålen för de båda lagstiftningarna föreligger ett nära samband dem emellan, förutsatte utskottet i sitt ovan nämnda utlåtande, att vid förnyad behandling av frågan om revision av 1920 års lag nödig uppmärksamhet jämväl skulle komma att ägnas frågan om möjligt åvägabringande av större överensstämmelse emellan ifrågavarande lagstiftningar. Utskottet anförde vidare:

Enligt vad utskottet erfarit torde under expropriationslagens hittillsvarande mer än fyraåriga tillämpning ej i något enda fall lösningsförfarande jämlikt lagens hithörande bestämmelser hava kommit till stånd. Då sålunda sagda bestämmelser ej visat sig ägnade att förverkliga det ändamål, som

vid deras tillkomsts åsyftats, eller att för ägare av hus å ofri grund inom ort med större sammanträngd befolkning möjliggöra ernående av tryggad besittning till den mark, varå husen uppförts, ansåge utskottet det böra tagas under övervägande, huruvida och i vilka avseenden åtgärder kunde vidtagas för att expropriationslagens ifrågavarande bestämmelser skulle kunna vinna den med dem åsyftade tillämpning. Utskottet hemställde fördenskull, att riksdagen måtte till Kungl. Maj:t avlåta en skrivelse med framställning i berörda syfte.

I enlighet härmed utföll ock riksdagens beslut.

Till den uppfattning riksdagen sålunda uttalat om önskvärdheten av avägabringande vid förestående revision av 1920 års lag av största möjliga överensstämmelse mellan de i nämnda lag och i expropriationslagen inrymda bestämmelserna om lösningsförfarande beträffande ägare till boningshus å annans mark, har i förevarande lagförslag icke tagits någon hänsyn. En överarbetning av de båda lagarna i det syfte, för vilket riksdagen år 1922 sålunda uttalat sig, synes utskottet även lämpligen böra utgå från Kungl. Maj:t. Utskottet anser sig i detta sammanhang böra erinra om, att utskottet i annat samtidigt härmed avgivet utlåtande funnit sig ej kunna tillstyrka en motionsvis påkallad skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om framläggande av förslag till en social friköpningslagstiftning.

Ett ytterligare skäl för att riksdagen icke nu inlåter sig på en mera genomgripande revision av 1920 års lag synes utskottet vara, att dessförrinnan den erfarenhet synes böra tillgodogöras, som vid den praktiska tillämpningen av lagen vunnits, efter det att jordkommissionens förslag under förra hälften av år 1921 avgivits. Enligt vad utskottet inhämtat, har nämligen under de senaste åren lagens tillämpning bragt i dagen luckor och bristfälligheter i densamma, vilka även kommit till synes i rättsfall från landets domstolar.

I vad mån härav kunna föranledas ändringar eller jämkningar i det redan ett år efter tillkomsten av 1920 års lag utarbetade förslag till revision av densamma, om vars antagande i nu förevarande motioner hemställts, har utskottet ej varit i tillfälle att överblicka, utan synes utskottet detta lämpligen böra övervägas i samband med förarbetena till den av utskottet påkallade propositionen i ämnet till nästkommande års riksdag.

Vad särskilt beträffar den i motionerna I:132 och II:282 ifrågasatta utvidningen av lagens tillämplighetsområde genom sänkning av den nu lagstadgade tidrymd av över 20 år, under vilken lägenhet skall hava innehafts av annan än jordägaren för att lösningsrätt till densamma skall kunna äga rum, vill utskottet härutinnan framhålla, att en sådan förkortning av tidrymden i fråga jämlikt den av jordkommissionen å sin tid föranstaltade statistiska utredningen torde komma att öppna möjlighet för ytterligare cirka 4,400 nyttjanderättshavare att förvärva äganderätt till den mark, därå de skapat sig ett eget hem. Det i motionerna I:94 och II:175 framlagda lagförslaget synes utskottet däremot obetingat i denna del gå för långt, då det, för den händelse upplåtelseavtal föreligger, icke

gör något som helst förbehåll beträffande den tid, varunder det upplåtna området bör hava varit ur jordägarens besittning. I vad mån en nedsättning av den i lagen nu föreskrivna tidrymden i fråga må kunna ske, synes utskottet böra bliva föremål för närmare överbäggande i sammanhang med förarbetena till den av utskottet ifrågasatta propositionen i ämnet till nästa års riksdag.

I likhet med vad i motionerna I: 132 och II: 282 framhållits synes det utskottet vara i överensstämmelse med förevarande lagstiftnings sociala uppgift, att nyttjanderättshavaren i de fall, då förutsättningarna för lösningsrätt föreligga, försättes i tillfälle att utan avbidan å upplåtelseidens utgång förvärva den tryggare ställning, som äganderätten medför, ett krav, som även innefattas i de två andra väckta motionerna.

Beträffande övriga i 1922 års proposition innefattade änderingsförslag vill utskottet särskilt framhålla den synnerliga vikten av att bestämmelserna rörande sättet för genomförandet av ett lösningsanspråk i görligaste mån förenklas. Att, såsom jordkommissionen framhållit, nyttjanderättshavare på grund av försummelse att iakttaga de lagstadgade fatalietiderna i ett flertal fall gått förlustiga sin lösningsrätt, kan ej annat än väcka beklagande. Därest, i enlighet med vad utskottet härnedan kommer att hemställa, lagen mera effektivt än hitintills skett bringas till allmänhetens kännedom, torde dock vara att hoppas, att sådana olägenheter må kunna förebyggas.

Ävenledes synas utskottet giltiga skäl tala för en utsträckning av lagen att avse även självständiga fastigheter. Visserligen torde de lägenheter, om vilka i detta sammanhang kan bliva fråga, vanligast icke utgöra i kameralt hänseende självständiga fastigheter, utan bestå av en under huvudgård lydande äga, men uteslutet är ingalunda, att motsatsen kan inträffa. Några bärande skäl för att innehavaren av en sådan i kameralt hänseende självständig fastighet icke skulle äga lösningsrätt till densamma, därest förutsättningarna i övrigt därför föreligga, synas utskottet näppeligen kunna anföras, helst som expropriation av dylik fastighet är medgiven i den allmänna expropriationslagen.

Såsom utskottet redan i sitt förutnämnda utlåtande till 1922 års riksdag framhållit, är det enligt utskottets mening av synnerlig vikt, att den ifrågasvarande lagstiftningens innehåll på ett effektivt sätt bringas till därav intresserades kännedom ute i orterna. Av Kungl. Maj:t har visserligen utfärdats en kungörelse angående bestridande i vissa fall av allmänna medel av kostnader, förenade med inlösen av under nyttjanderätt upplåtet område m. m., och hos varje länsstyrelse skall finnas en person, som har att tillhandagå nyttjanderättshavare med råd och upplysningar i hithörande frågor. Enligt vad erfarenheten givit vid handen har detta dock ej varit tillfyllest för att hjälpa menige man till rätta med lagens ofta svårförståeliga och invecklade bestämmelser. Att staten ställt juridisk hjälp till nyttjanderättshavares förfogande, synes sålunda icke hava vunnit mera allmänt beak-

tande. Såsom redan nämnts torde det kunna anses för visst, att ett ej ringa antal nyttjanderättshavare i följd av bristande kännedom om vad de för tillvaratagande av sin rätt haft att iakttaga gått förlustiga den förmån, som genom lagstiftningen avsetts att bereda dem. Med hänsyn härtill har utskottet ansett sig böra föreslå, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra hemställan om att åtgärder skyndsamt vidtagas för att den ifrågavarande lagstiftningens innehåll på ett mera effektivt sätt än hitintills skett bringas till allmänhetens kännedom.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 94 och 132 samt II: 175 och 282 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte *dels* för nästkommande års riksdag framlägga förslag till reviderad lagstiftning om rätt för nyttjanderättshavare med egna hus å annans grund att inlösa det upplåtta området, *dels ock* skyndsamt vidtaga åtgärder, att innehållet i gällande lagstiftning i förevarande ämne på ett mera effektivt sätt än hitintills skett bringas till därav intresserades kännedom ute i orterna.

Stockholm den 30 maj 1924.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén, von Sydow, Linder, Sigfrid Hansson, Lindhagen, Martin Svensson, Schedin* och *von Stockenström*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Karlsson* i Gasabäck, *Hage, Magnusson* i Skövde, *Carlsson* i Solberga, *Svensson* i Skönsberg, *Olovson* i Västerås och *Persson* i Trången.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *von Sydow, Martin Svensson, Magnusson* i Skövde och *Carlsson* i Solberga mot vissa delar av motiveringen;

2) av herrar *Linder, Sigfrid Hansson, Lindhagen, Magnusson* i Kalmar. *Hage, Svensson* i Skönsberg och *Olovson* i Västerås, vilka anfört följande:

»De i motionerna I:94 och II:175 framlagda lagförslagen överensstämma med den proposition i ämnet, som, efter det bland annat lagrådets yttrande blivit infordrat, framlagts för 1922 års riksdag i anslutning till jordkommissionens år 1921 avgivna förslag i ämnet. Till stöd för dessa lagförslag åberopa vi i huvudsak jordkommissionens, propositionens och motionernas motiveringar.

Den sena timma, i vilken utskottets utlåtande framkommit, skulle tilläventyrs kunnat motivera, att nu liksom år 1922 allenast något eller några av de mest angelägna och brådskande ändringarna företagas till avgörande vid denna riksdag, såsom i fråga om de nu gällande bestämmelserna, att avlösning får ske endast vid upplåtelsetidens slut och att kameralt från huvudfastigheten avskild lägenhet, oaktat de uppförda husen ägas av nyttjanderättshavaren, ej må inlösas. Då emellertid en dylik begränsning av ämnet i alla fall måste leda till omskrivningar i åtskilliga paragrafer, hava vi funnit övervägande skäl tala för att nu omsider på en gång vinna de olika förbättringar, vilka innefattas i 1922 års proposition och i olika avseenden mer eller mindre böra komma nyttjanderättshavarna till godo utan vidare dröjsmål och därmed förbundna äventyr.

Utskottet har nu visserligen anfört andra tillkomna omständigheter, vilka enligt utskottets mening skulle tala för ett ytterligare förhållande av frågans lösning. Utsikterna för ett snart avgörande genom ett sådant uppskov äro mycket ovissa. I varje fall böra fördelarna för nyttjanderättshavarna av 1922 års regeringsförslag enligt vår mening, såsom redan framhållits, skäligen komma dem omedelbart till godo, vilket väl kan ske genom nämnda förslags antagande utan dess sammankopplande med några nya vidlyftigheter.

Däremot instämma vi livligt i andra delen av utskottets skrivelseförslag, vari begäres, såsom även tidigare framställningar avsett, att lagstiftningen effektivt bringas till intresserades kännedom i orterna.

Vi hemställa alltså om riksdagens bifall till

- A) de i förenämnda motionerna I: 94 och II:175 framlagda lagförslagen; och
- B) den andra delen av utskottets skrivelseförslag.»

3) av herr *Lindhagen*, som för sin del tillika anfört:

»Under återopande av mina tidigare framställningar i jordkommissionen och i riksdagen (senast motionen I:173 vid 1922 års riksdag sid. 33 o. f. samt sid. 46) synes mig, att ej blott lagstiftningens innehåll bör bringas till intresserades kännedom, utan även direkt råd och stöd på begäran meddelas för de enskilda fallen.

I förenämnda framställningar yrkades sålunda bl. a., *dels* att det måtte ej mindre omedelbart skridas till verket för organiserandet och inspekterandet av ifrågavarande jordreform utan även på det sätt, som i motiven ifrågasatts, bringas till intresserades i orterna kännedom en berättelse med praktiska anvisningar om ifrågavarande lagstiftning och dess tillämpning och *dels* att regeringen måtte planlägga den ifrågavarande stora jordreformens finansiering samt i den mån riksdagens medverkan erfordras, därom framlägga förslag för riksdagen.

Dessa erinringar synas mig fortfarande vara välbefogade och särskilt förefaller mig andra delen i utskottets skrivelseförslag böra utvidgas i förenämnda först angivna syfte.»

4) av herrar *Schedin* och *Persson* i Trången mot viss del av motiveringen.